

DISPYTATIO THEOLOGICA,
DE
EXTREMO IVDICIO,

GERMANICE:
Vom Jüngsten Gerichte.

QVAM
SVB PRÆSIDIO
DN. FRIDEM. BECHMANNI,

S.S. THEOL. DOCTORIS EIVSDEMQUE IN INCLYTA
SALANA PROFESSORIS PVBLICI,

DOMINI PRÆCEPTORIS, HOSPITIS ET PATRONI
PIIS VOTIS PROSEQVENDI,

AD DIEM IVL. CIO IOCLXXX.

IN AVDITORIO THEOLOGICO,
PVBLICÆ VENTILATIONI SVBIICIET

A V T O R

PAVLVS BERGMAN,

VLZA LVNEBVRG.

Coll. diss. A I E N A E, RECUSA PER I. B. HELLERVM, 1731.
146, 6

St. J. 146(6).

St. J. 146(6)

THEOLOGICA

DE

EXTREMO IUDICIO

GERMANICE

JOHANNES GOTTFRID

1717

FRIDERICH RICHTMANN

LEIPZIG

VERLAG

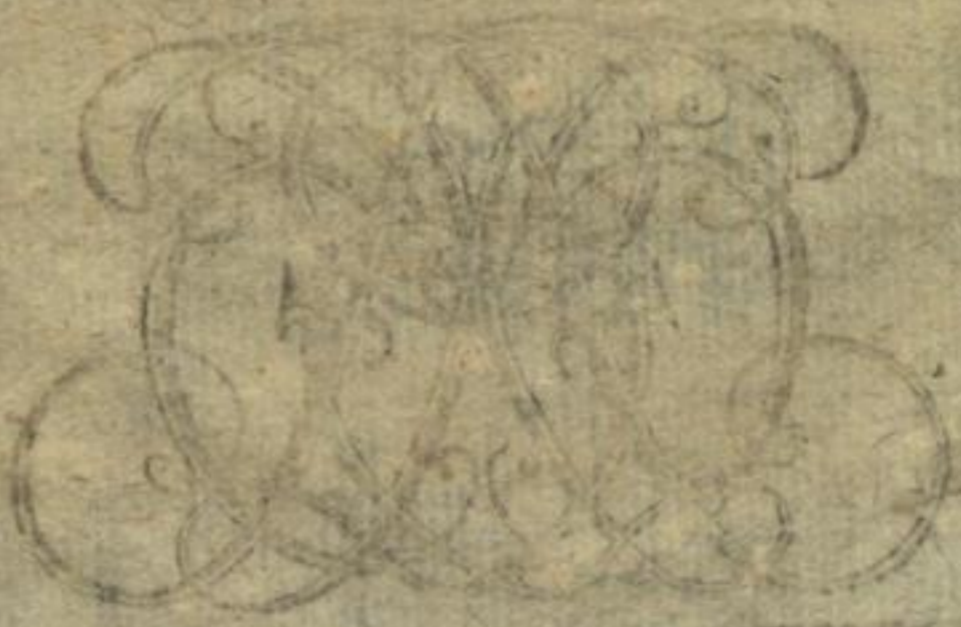
1717

1717

1717

DAVEYS BERGMAN

1717

1717

Decorative border consisting of two rows of repeating floral and geometric motifs.

L. D. B. V.

PROOEMIUM.

Utilis pariter ac jucunda extremi iudicii meditatio est : jucunda quidem homini pio , qui sicut in morte & beato ex hac vita abitu habuit non laborum modo miseriarumque finem ; ita peracto hoc iudicio & latissima iudicis sententia percepta , ad gaudium ac gloriam coelestem pertinet , ubi Deum videbit a facie ad faciem : quod vero gaudium huic comparandum ? coram Angelis , coram toto mundo , quin coram iis , a quibus nihili aestimabatur , honore summo afficietur : quæ gloria huic est anteponenda ? Utilis vero est meditatio hæc omnibus dum viam ad coelos calcant. Etenim in mundo facilis error , in mundo via lubrica , in mundo totus homo in malum propender. At vero quis mente serio perpendens severum iudicium , iustum iudicem , ac irrevocabilem iudicis sententiam non a peccatis facile desistat & pietati omnibus viribus liter , & in hosce rythmos , qui BernharDO vulgo adscribuntur , quamvis in operibus ejus non reperiantur , erumpat : *Expavesco miser multum iudicis severi vultum ; quem latebit nil occultum , nec manebit quid inultum. Et quis nostrum non timebit quando iudex apparebit ? ante quem ignis ardebit , peccatores qui delebit.* Hoc experientia doctus fatetur August. lib. VI. Confess. cap. 16. Nec me , inquiens ,

A 2 revoca-

revocabat a profundiore voluptatum carnalium gurgite, nisi metus mortis & futuri iudicii, qui per varias quidem opiniones, nunquam tamen recessit de pectore meo. Atque id causæ est, cur a peccatis auditores suos deterriturus tam rigide hoc argumentum inculcet. Hisce permotus de materia præfenti, nempe de iudicio extremo, quantum quidem pro ingenii modulo fieri potest, differere, ac Theses quasdam ad disputandum proponere statui. Faxit vero Iudex supremus & super omnia venerabilis, ut hi conatus cedant in divini sui nominis gloriam, vitæque nostræ emendationem!

§. I.

Quanquam Christianorum vix aliquis sit, qui iudicii extremi certitudinem, verbis quidem, negaverit, (factis enim & operibus negant plurimi) atque omnis disputatio vana ac frustranea, parumque utilitatis habere videatur, quæ de rebus quæ neque fuerunt, neque sunt, neque etiam futuræ, instituitur, ideo puto & hic necessarium esse ante rei ipsius tractationem, iudicii hujus certitudinem paucis quidem, pro instituti ratione probatam dare.

II. Id quidem dubio caret, quo de in seqq. non posse certum annum aut anni mensem, nedum mensis diem determinari, quo iudicium hoc sit peragendum. Interim autem latente etiam die, non erit dubitandum de omnimoda iudicii hujus certitudine, cum id clavis Scripturæ S. dictis possit probari. Potiora hic adducemus: sic habent Acta Apostolorum *cap. 17. v. 31.* DEVS statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in iustitia per virum per quem decrevit. Ubi admirabili quodam artificio, ut notavit Origenes *tract. 1. in Matthæum*, Paulus cum deducere vellet Athenienses

enses

entes in Christi cognitionem, non DEVM illum nominat, ne rei novæ admiratio doctori invidiam atque contemptum pareret, sed virum, ita tamen, ut in eo aliquid esse supra vi- rum conciperent. Conf. Sanctium *comment. in cap. 17. Act.* Et Paulus *Rom. 14. v. 10.* testatur, omnes nos esse sistendos ante tribunal Christi, nimirum ab eo tanquam omnium Do- mino & Judice judicandos: tribunal enim judiciariam po- testatem innuit. Similis est locus *2. Cor. 5. v. 10.* Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat u- nusquisque, quæ in corpore egit, sive sit bonum sive ma- lum. Ubi sive cum Ambrosio legas *stare ante tribunal*, sive cum Augustino, *astabimus*, sive, *manifestari oportet*, quæ genuina lectio, probatio ex h. l. firma est, quamvis alias plus sit *manifestari*, quod hic legitur, quam *adstare* sive *sisti*: hinc Theodoret. recte monet, Apostolum non dixisse *sisti*, sed *manifestari*, quam manifestationem alii referunt ad ju- dicem, cui omnia hominum facta nota erunt, alii ad cæte- ros homines, quia, ut Lyranus ait, *judicium illud apparebit omnibus justum, singulis videntibus omnia bona & mala alio- rum.* Et quid clarius sermone ipsius judicis *Matth. 25. v. 31.* esse potest, ubi totum fere judicii extremi processum de- scribit.

III. Quin imo sic Ecclesia antiqua semper statuit, quod ex ipsius symbolis cernere licet. Sic enim habet sym- bolum, quod dicitur Apostolicum: Credo in Jesum Chri- stum: & interjectis paucis, qui adscendit ad cælos, sedet ad dexteram DEI Patris omnipotentis: *inde venturus est ju- dicare vivos & mortuos.* Idem docet Symbolum Nicænum: Credo in Dominum Jesum Christum &c. qui crucifixus et- iam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est, & resurrexit tertia die secundum Scripturas & adscendit ad

coelos, sedet ad dexteram Patris, & iterum venturus est in gloria, judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Eodem modo Athanasianum: Est ergo fides recta, ut credamus & confiteamur, quia Dominus noster Jesus Christus DEI Filius, Deus & homo est, &c. & post pauca: qui passus est pro nostra salute, descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis, adscendit ad coelos, sedet ad dexteram DEI Patris omnipotentis, inde venturus est judicare vivos & mortuos. Ad cujus adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis & reddaturi sunt de factis propriis rationem, & qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala in ignem æternum. Et Confessio nostra Augustana idem docet, quod Scriptura & Ecclesia antiqua Artic. XVII. Christus apparebit in consummatione mundi ad judicandum, & mortuos omnes resuscitabit, piis & electis dabit vitam æternam & perpetua gaudia, impios autem homines ac diabolos condemnabit, ut sine fine crucientur.

IV. Et profecto, si de judicio universali futuro dubitandum, vacillaret justitiæ divinæ veritas. Quot quæso pietati omnino dediti, quos quidem fides ab hypocriseos suspicione satis liberaverat, in summa miseria hic degunt, nec degunt solum, sed cum ea vitam quoque terminant. E contrario quot extreme impii in omnium rerum affluentia dies suos consumunt, ac sine ullo dolore in impietate tamen spiritum emittunt, nec ullam impietatis suæ poenam hic luunt? Quid quæso hic de justitia divina dicemus, qua se fore bene factorum remuneratorem, gratiose promisit, eorum vero quæ male acta sunt, severum se vindicem fore minatus est. Sane salva hac justitia divina, post hanc vitam, alia debet superesse, in qua, quæ à DEO promissa sunt, aut quæ minatus est, præstabuntur, & consequenter judicium quo-

quo-

quoque futurum est, quo DEus feret sententiam sive de vita æterna adeunda, sive de pœnis æternis subeundis. Audiamus verba B. nostri Gerhardi in *Loc. de extr. jud. c. 2. §. 20.* *Justitia*, inquit, *divina requirit, ut bonis bene, malis autem male sit.* Atqui in hac vita saepe accidit, ut impiis & omni scelerum genere coopertis omnia ex voto fluant, contra vero piis omnia adversa eveniant, adeoque nec illorum ultio, nec horum remuneratio locum habeat, necesse igitur est superesse novissimum & universale judicium in quo impiis promerita supplicia, piis vero gratuita premia sint reddenda. Atque huc nos remittit etiam Apostolus 2. *Thess. 1. v. 6.* *Justum*, inquit, *est apud DEum vicissim rependere iis, qui vos affligunt, afflictionem, vobis autem, qui affligimini, relaxationem nobiscum &c.* Justum est, ait Apostolus, h. e. decet DEI bonitatem, æquitatem & autoritatem, qua tanquam supremus judex & gubernator universæ creaturæ præsidet, & unicuique secundum opera sua reddet, *Rom. 2. v. 6.* Sane injuria afficiunt fideles improbi, quando eos affligunt, nec fidelibus modo, sed quantum in ipsis est, in DEVM quoque, cujus Leges violant, & ordinem turbant, injurii sunt. Quamquam itaque reapse DEO derogare vel auferre nihil possunt, quia tamen, quantum in eis est, eo annuntur, censentur, quasi DEO ipsi incommodum attulissent & damnum dedissent. Futurum igitur dicit Apostolus judicium, quo DEus puniet impios non solum, quia pios vexarunt, sed etiam quia voluntati divinæ repugnarunt, & rempubl. universi, atque ordinem, quem in ea servari DEus voluerat, turbarunt.

V. Pauca sunt, quæ mentem dubiam hic faciunt. Objici potest: I. *Job. 3. v. 18.* ubi dicitur: *Qui credit in Christum, non judicatur, qui autem non credit, jam judicatus est.* Duo continet vel continere videre hoc dictum: **Pri-**
mo

mo distingvit genus humanum in duo genera, in credentes scilicet & incredulos : secundo neutrius generis homines judicatum iri. Argumentum est tale : Sublato iudicii ob-
 jecto tollitur ipsum iudicium. Atqui extremi iudicii ob-
 jectum tollitur. E. ipsum extremum iudicium tollitur.
 Major probatur : Quia non potest esse iudicium, nisi sit
 aliquis in quem exerceatur : Minor probatur ex citato lo-
 co Johannis, in quo negatur, quenquam hominum ventu-
 rum in iudicium : non credentes, quia hi non iudicantur :
 non incredulos, quia hi jam tum sunt iudicati : Prius quam
 ad argumentum respondeatur, explananda est dicti citati
 sententia. Sciendum igitur est, in loc. cit. non esse sermo-
 nem de obiecto extremi iudicii, quasi quidam vel omnes
 hoc iudicium sint declinaturi, sed de modo iudicandi, ut
 sensus sit, credentem non esse iudicandum, ita, ut condem-
 netur, cum enim fide apprehendat satisfactionem Christi,
 nihil est, quod eum condemnet : contra vero significatur,
 non credentem jam iudicatum esse, certo scil. modo, nem-
 pe ratione divini decreti, ratione iudicii in verbo manife-
 stati, & incredulis promulgati, cujus executio in die novis-
 simo sequetur. Optime hanc rem declarat B. Gerh. cap.
 3. §. 25. Loc. de extremo iudicio. Verba ipsius sunt : *Imme-
 diate hic vers. 19. sequitur, hoc est iudicium, i. e. causa iudicii
 & damnationis, sicut Job. 17. v. 3. Hæc est vita æterna, i. e.
 causa vitæ æternæ, utique ergo erit iudicium. Quod vero Chri-
 stus de credentibus dicit, eos non esse iudicandos, de incredu-
 lis, quod jam sint iudicati, id non est accipiendum de finalis
 sententiæ absolutoriæ ac damnatoriæ in die novissimo promulga-
 tione ac publicatione, sed partim de æterno & immoto iudicii
 divini decreto, partim de infallibili futuri iudicii certitudine,
 partim de iudicii damnatoriæ negatione respectu piorum, &c.*

Ex

Ex quibus patescit, falsam esse Minorem Propositionem argumenti. Christus enim loco citato non agit de objecto, sed de modo iudicii, & ut ex dictis constat, sensus est, quod quidem prius membrum attinet, qui credit, non iudicatur, iudicio scilicet reprobationis vel condemnationis, quo iudicio sententia damnatoria in impios feretur: quod autem membrum posterius attinet, scilicet *qui non credunt, jam esse iudicatos*, Salvator vult, incredulos in sua conscientia, ut & decreto Dei in verbo patefacto, jam esse iudicatos. Bene etiam Chrysostom. in *hom. 27. in Job.* hac similitudine hoc explicat: Quemadmodum, inquit, homicida etsi sententia adhuc sit in condemnatione, damnatur ipsius sceleris natura, ita & incredulus. Hic enim etsi nondum iudicis extremi voce decretoria est damnatus, damnant tamen ipsum impia facta, peccata & incredulitas. Inde autem non licet colligere, ipsum fore liberum a iudicis extremi sententia damnatoria.

VI. Videtur II. obstare iudicii extremi certitudini locus *Job. 8. v. 15.* ubi Christus sic ait: *Ego non iudico quemquam.* Argumentum poterit inde formari tale: Si Christus neminem iudicat, sequitur non futurum esse iudicium extremum. Atqui Christus neminem iudicat. E. Consequentia Majoris probatur inde, quia Christus ab illis, qui iudicium futurum esse statuunt, ponitur in eodem iudicio iudex, negato autem iudicii iudice negatur iudicium ipsum. Antecedens probatur ex loco allegato *Job. 8. v. 13.* Circa hunc locum observandum hic est, non unam esse de eo interpretum sententiam. Nonnulli existimant sermonem hic esse de primo adventu Christi, nempe de adventu in carnem, juxta hos sensus huius loci erit: *Ego non iudico quemquam hoc tempore, quia ideo non veni in mundum,*

B

ut ju-

ut judicem mundum sed ut servem, Vid. *Job. 3. v. 27. Conf. Chrys Theophyl. Eutbym. in b. l.* Alii putant, velle Christum hic ostendere discrimen inter suum & Pharisaorum judicium, inducti verbis ejusdem capituli ac versus proxime precedentibus, in quibus dicit Christus, Phariseos judicare carnaliter, atque secundum hos verba hac id volunt: Scil. ego non judico quenquam secundum carnem i. e. affectibus motus, vel, juxta alios, secundum externam apparentiam, ut vos facere soletis, &c. Alii Christum hoc dicere velle Judæis existimant: Possem quidem propter hypocrisin, fastum ac incredulitatem vos judicare & condemnare, at vero non ita vobiscum ago, sed amice & blande vos erudio & anxie salutem vestram quero. Alii dicunt Christum negare se quenquam judicaturum sc. sine Patre, sicut Pater *Job. 5. v. 22.* quenquam judicare negatur. Quocunque sensu acceperis loc. cit. stat firmo talo judicii extremi certitudo. Ad argumentum igitur Resp. per evolutionem ambiguitatis Majoris, quæ dupliciter potest intelligi: (1) h. m. Si Christus non judicat quenquam secundum quid, nempe secundum carnem, h. e. ex affectu, vel juxta alios, secundum exteriorem aspectum, aut in his terris, aut solus sine Patre, sequitur non futurum esse judicium extremum: hoc modo negatur consequentia. (2) h. m. Si Christus simpliciter non judicat quenquam, sequitur non futurum esse judicium extremum: sic concessa consequentia negatur antecedens: probatio est impertinens. Allegato enim loco Christus non negatur plane ac simpliciter quenquam judicare, ut in explicatione dicti fuit ostensum.

VII. Objici potest III. Si animæ statim post suum à corpore discessum mercedem operum in corpore gestorum accipiunt, sequitur nullum superesse judicium. Atqui
verum

verum est antecedens. E. & consequens. Antecedens testimonio Scripturæ, si opus esset, satis posset probari. Consequentia autem probatur, quia sic vanum & frustraneum esset iudicium extremum, non enim amplius potest iudicari qui iam tum iudicatus est. Sed nihilominus negatur Consequentia Majoris. Etenim propterea quod anima statim post suum è corpore discessum iudicatur, iudicium extremum non est frustraneum, sed est ac manet maxime necessarium, (1.) ut Dei iustitia & misericordia ostendatur toti mundo, ut ostendat piis quam sint miseri quos ipsi in vita putabant esse felicissimos, & impiis, qua nunc fruuntur beatitudine quos pro abjectissimis habuerunt. (2.) ut glorificetur Filius hominis. Nam in hoc Christi gloria sita est, ut iudicet coram omnibus eos, a quibus iniuste iudicatus fuit. (3.) ut augeatur laus bonorum & ignominia malorum (4.) ut iudicetur totus homo, & accipiat secundum ea, quæ in corpore egit sive sint bona, sive mala 2. Cor. 5. v. 10. Sicut enim totus homo vel bene vel male egit: ita & totus homo coram tribunali Christi sistendus est, ut percipiat sententiam iudicis sive ad vitam æternam, sive ad opprobrium sempiternum.

VIII. Posita nunc iudicii universalis certitudine, quid & quotuplex sit porro dispiciendum est. Solet iudicium extremum ab Ecclesiæ nostræ Doctoribus describi per actum S. S. Trinitatis, quo per Christum nostrum Redemptorem, comitantibus & ministrantibus Angelis bonis, visibili modo apparentem Angelos malos & omnes homines iuste iudicabit, piis, qui in fide salvifica perseverarunt, juxta Evangelicam promissionem vitam æternam; impiis vero & incredulis secundum normam legis, æternam damnationem adjudicando: quæ descriptio, ut fieri solet, petita est a

causis extremi judicii, ex quibus potiores examinaturi sumus, si prius distinctionem hujus judicii præsentis tractationi inservientem observaverimus. Distingui autem solet in judicium discussionis & retributionis: Discussionis judicium, uti monet DN. Præses in Colleg. Loc. M. S. Christo non ita proprie, ut judici terreno, qui sæpius proluxa inquisitione opus habet, sed per quandam analogiam tribuitur. Proprie judicium discussionis dicitur, quando partes litigantes audiuntur, testes examinantur, merita causæ ponderantur, quæ tamen in judicio novissimo non erunt occulta, quia Christo, vi omniscientiæ suæ, omnia sunt notissima, interim quatenus Christus cujusque opera tanquam fructus fidei aut incredulitatis producet, adeoque singulorum causæ hoc modo discutientur, hoc judicium discussionis vocari solet. Ex verbis igitur his venerandi Præceptoris nostri, judicium hoc posset describi per actum judicis supremi, quo omnium opera in lucem producet, atque sic singulorum causas discutiet. Quia enim judicium debet esse visibile, & in conspectu hominum & Angelorum visibili modo haberi, ideo propter Angelos & homines etiam causarum discussio instituetur, ita quidem, ut Christus in lucem protracturus & manifestaturus sit etiam occulta tenebrarum, & consilia eorum, ut docet Apostolus 1. Cor. 4. v. 5. Retributionis autem judicium est actus judicis supremi quo sententia causæ cognitæ conformiter feretur: Hoc retributionis judicium est vel approbationis vel reprobationis, redargutionis & condemnationis. Approbationis judicium dicitur actus, quo judex attribuet piis vitam æternam, juxta illud Salvatoris: *Venite benedicti Patris mei &c. Matth. 25. v. 34.* Reprobationis sive redargutionis & condemnationis est actus judicis quo impios igni æterno adjudicabit *Matth. 25. v. 41.*

Obser-

Observandum autem hæc non esse ipsius iudicii in diversas species, sed diversorum actuum unius iudicii distinctiones.

IX. Causa efficiens huius iudicii sive iudex erit tota S. S. Trinitas, Pater, Filius & Spiritus Sanctus. Vid. Rom. 2. v. 5. & seqq. Act. 17. v. 31. Est præterea adsertionis huius fundamentum una & indivisibilis essentia divina, identitas divinorum attributorum: Sicut igitur iudex iudicii huius iudicabit ut justus, ut omniscius atque omnipotens, atque hæc attributa omnibus tribus divinitatis personis indivisibiliter competunt, ita constat omnes quoque tres Deitatis personas iudicium hoc esse exercituras. Et denique est iudicium extremum opus ad extra, quod terminatur ad creaturas, quæ opera sicut sunt indivisa; ita de iudicio extremo idem dicendum.

X. De Patre autem res videtur esse dubia, cum Christus Job. 5. v. 22. dicat, Patrem non iudicare quenquam sed omne iudicium tradidisse Filio. Si vero Pater omne iudicium tradidit Filio, nec quenquam iudicaturus est, contra Scripturam videtur asseri, Patrem esse iudicii extremi causam sive in iudicio extremo iudicem. Hoc autem non obstante firma manent quæ in præcedenti paragrapho fuerunt dicta. Locum Johannis quod attinet, sciendum inibi non negari simpliciter de DEO Patre, quod iudicaturus sit quenquam, & quod omne iudicium tradiderit Filio affirmari, sed tantum secundum quid, fere eodem modo quo dicebatur de Filio, ipsum non esse quenquam iudicaturum. Sensus igitur c. l. est, Patrem non esse quenquam iudicaturum sc. sine Filio, sicut nec Filius sine Patre, sed Patrem omne iudicium tradidisse Filio, ut hic sc. quoad externum & visibile exercitium solus hoc iudicium administret. Bene in b. I. Maldon. scribit; *Pater dicitur neminem iudicare, non quod*

*revera non judicet, quicquid enim una persona facit extra seip-
sam, omnes simul persona faciunt: Sed quia non judicat, sum-
ta persona judicis, que ab hominibus, quos judicat, videatur,
cum illis loquatur, sententiam verbis proferat, denique externo
ritu, formaque judiciali non judicet, dicitur neminem judicare.
Filius autem hoc sensu solus judicat, quia solus homo est, qualene-
eum, qui homines judicet, esse convenit. Optime Augustin.
lib. 1. de Trin. cap. 13. Pater non judicat quenquam, sed omne
judicium dedit Filio, ac si diceretur, Patrem nemo videbit in ju-
dicio vivorum & mortuorum, sed omnes Filium, quia Filius ho-
minis est, ut possit & ab impiis videri, cum & illi videbunt, in
quem pupugerunt: Item: Pater non judicat quenquam, sed
omne judicium dedit Filio, quia judex in forma Filii hominis ap-
parebit, que forma non est Patris. &c. Patet igitur locum
Johannis assertioni præcedenti non adversari.*

XI. *Quamquam igitur tota S. S. Trinitas per aucto-
ritatem, majestatem, justitiam ac decretum huic judicio ut
judex præerit: Filius tamen, ut ex antecedentibus patet,
quoad externum & sensibile exercitium judicabit, & in glo-
ria sua conspicue omnibus cum piis tum impiis pro tribuna-
li sedens sententiam dicet, ut testatur Paulus 2. Cor. 5. v. 10.
Omnes nos manifestari oportet coram tribunali Jesu Christi, ut
reportet unusquisque secundum ea, que egit in corpore sive bo-
num sive malum. Confer quæ habentur Matth. 25. 34. 41.
Job. 5. v. 22. Job. 5. v. 27. Act. 10. v. 42. Act. 17. v. 31.*

XII. *Ex dictis obscurum nullo modo esse potest, fo-
re Christum judicem cum secundum divinam, tum etiam
secundum humanam naturam, idque propter communi-
catam justitiam, majestatem & omnipotentiam divinam.
Clarius autem id constat ex S. Scriptura, quando iudicem
hunc modo appellat Filium hominis Matth. 19. v. 28. Matth.*

25. v.

25. v. 31. Virum Act. 17. v. 31. Christum Act. 10. v. 42. Sessurus super sedem gloriae Matth. 25. v. 31. conspiciendus ab hominibus Matth. 24. v. 30. Voce viva pronunciaturus sententiam piis ac impiis Matth. 25. v. 43. & seqq. Act. 1. v. 11. duo viri albis amicti vestibus dicunt Jesum hunc rediturum sc. ad iudicium, sicuti viderant in coelos ascendere. Hæc autem omnia quæ de iudice hoc dicuntur, humanam in ipso naturam arguunt, quæ in unitatem personæ λογος assumpta, divinæ Maiestatis, adeoque potestatis iudiciariæ participes facta à iudicio nullo modo excludenda est.

XIII. Antithesin hic amplectuntur Calviniani negantes Christum fore iudicem secundum humanam naturam. Vid. Admon. Neostad. de Form. Conc. p. 21. Verum sicut propter unionem personalem divinæ naturæ cum humana, etiam divina Maieestas omniaque idiomata divina humanæ naturæ sunt communicata, cuius maiestatibus communicata plenarium usum Christus in exaltatione secundum humanam naturam accepit: ita humanæ naturæ communicata etiam est potestas iudicandi vivos & mortuos, quam plenarie exercebit in novissimo die Christus etiam secundum humanam naturam. Neque ferenda est sententia Bucani L. Theol. XXXIIX. qu. 5. qui Christum quat. homo est, sive secundum humanam naturam tantum causam efficientem ad ministram seu instrumentalem statuit. Verum causa ministerialis & instrumentalis concurret ad effectum virtute ignobiliori, quam ad eum requiritur: at vero humana natura ad iudicium extremum concurret divina virtute, omnipotentia, omniscientia divina, cuiusmodi virtus non est ignobilior.

XIV. Iudici huic ministraturi sunt sancti Angeli, quorum erit officium (i.) congregare homines ex omnibus
mun-

mundi partibus *Matth. 24. v. 31. Marc. 13. v. 27.* (2.) segregare pios ab impiis, illos Christo iudici à dexteris, hos vero à sinistris collocando. Huc quodammodo referri potest loc. *Matth. 25. v. 32. 33.* (3.) pios Christo in occursum ferre per aëra, *1. Thess. cap. 4. v. 17.* impios vero detrudere in infernum *Matth. 13. v. 42. Cap. 22. v. 13.*

XV. Hic, quem antea diximus, extremi iudicii iudex principaliter & proprie dictus est, præterea vero in sacris literis & alii dicuntur futuri hujus iudicii iudices. Nempe sancti Apostoli iudicaturi dicuntur in duodecim thronis *Matth. cap. 19. v. 28.* Imo sancti & pii homines, testante Apostolo *1. Corinth. 6. v. 2. An nescitis quod sancti mundum sint iudicaturi, & v. 3. etiam Angelos iudicabimus.* Non vero his & Christo iudici synonymice vocabulum iudicis tribuitur, i. e. non hi cum Christo eodem plane modo iudicabunt examinando res & gesta hominum ferendoque sententiam decretoriam, sed tantum ut iudicii adseffores approbantes iudicis supremi sententiam ac testificantes de piorum operibus bonis & impiorum male factis. Quapropter pl. Ven. Dn. D. Hildebr. in *Instit. suis Disp. VII. §. XXVI.* iudices hos *ἑμωνόμας* dictos appellat.

XVI. Atqui, inquis, sancti sunt iudicandi, ut ex seqq. patebit, quomodo igitur fieri potest, ut ipsi quoque iudicent? Sunt quidam, qui solis Apostolis hanc dignitatem volunt tribuere, alii fuerunt, qui iis etiam qui ad Apostolicam perfectionem adspirarunt, & omnia propter Christum reliquerunt. Verum cum Scriptura S. sicuti ex ea in præcedent. id probatum dedimus, claris verbis id tribuat piis ac sanctis in genere, B. Gerhardi sententiam amplectimur, qui Loc. de extremo iudicio Cap. 3. §. 43. obiectioni huic ita satisfacit, *simplicissime*, inquit, *respondetur omnes homi-*

homi-

homines, & sic etiam sanctos primo quidem coram tribunali Christi statuendos esse, sed mox in occursum Christi in aëra tum ab Angelis, tum agilitate corporis clarificati rapiendos, 1. Thess. 4. v. 17. ac una cum Christo & Apostolis, qui velut Primores & Adseffores regni Christo erunt proximi, mundum & angelos malos esse iudicatuos. Brevibus pii primum iudicabuntur à Christo iudice, iudicati deinde & ipsi iudicabunt impios & Angelos malos.

XVII. Hæc de iudicii extremi iudice. Obiectum iudicii huius est duplex, materiale & formale. Ad Obiectum materiale spectant omnes omnino homines quotquot vivunt, vixerunt & adhuc victuri sunt, pii scil. & impii 2. Cor. 5. v. 10. Omnes nos ante Christi tribunal manifestari oportet, Conf. Matth. 25. v. 32. Rom. 14. v. 10. Nec ullum sanctum, inquit modo laudatus Ven. Dn. D. Hildebr. Disp. cit. §. XXVII. hic eximium facimus, cum in omnibus iudicandi materia, nempe peccatum existat, nec ipse Apostolus sese excipiat, Rom. 14. v. 12. Spectant etiam huc angeli, quod tamen de malis sive diabolis est intelligendum: Nam & hos in iudicio hoc universali iudicandos esse, docet Apostolus 1. Cor. 6. v. 3. An nescitis, quod Angelos iudicaturi sumus? Conf. 2. Petr. 2. v. 4.

XVIII. Verum quæ dicta sunt dubio carere non videntur. Sic enim Christus Job. 5. v. 24. dicit: Amen, Amen dico vobis, qui audit verbum meum & credit in illum qui misit me, habet vitam eternam, nec venit in iudicium. Ex his quispiam argumentetur h. m.: Si qui credunt, non sunt venturi in iudicium, sequitur non omnes homines iudicatum iri. Sed prius est verum E. & posterius. Prius probatur verbis Christi modo allegatis: Consequentia est pro-
na, Conclusio autem adversatur thesi præcedenti, qua fuit

C

affir-

affirmatum ad objectum materiale iudicii spectare omnes omnino homines sive omnes homines iudicatum iri. Deinde videntur etiam obstare verba *Ezech. 18. v. 21. 22. si convertatur impius, peccatorum ipsius nulla amplius erit memoria.* Ex his verbis sic fortean quis argueretur: Cujuscunque peccatorum DEUS non vult amplius meminisse ille non venturus est in iudicium: Atqui poenitentium peccatorum DEUS non vult amplius meminisse. E. poenitentes in iudicium non sunt venturi. Maj. probatur inde, quia si poenitentes essent in iudicium venturi, Deus reminisceretur peccatorum poenitentium, quod se non facturum ostendit loco *Ezech. allegato.* Conclusio autem itidem contradicit verbis thesios praecedentis, quae affirmat, omnes homines venturos esse in iudicium, quippe quae negat omnes homines venturos in iudicium cum poenitentes excipiat. Verum enim vero ne sic quidem mentem nostram mutamus, etenim videntur quidem dicta loca thesin nostram evertere, sed non evertunt. Ad primum igitur argumentum antequam respondeamus, dispiciendum est de sententia loci Johannis allegati. Dicunt autem Venerandi Theologi nostri, sermonem ibi esse de iudicio reprobationis vel condemnationis, negarique credentes esse in iudicium reprobationis seu condemnationis venturos, ut sensus verborum sit: Amen, Amen dico vobis, qui audit verbum meum, & credit in illum, qui misit me, habebit vitam aeternam, nec venit in iudicium scilicet reprobationis, sive, non condemnabitur, nec igni aeterno adjudicabitur. Bene etiam Maldon. in h. l. *In iudicium non venit*, non significat, non esse iudicandum: nam omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, sed condemnandum non esse. Ex his igitur respondemus ad primum argumentum, per evolutionem ambiguitatis

guitatis

guitatis Majoris, quæ dupliciter potest intelligi (1) simpli-
 citer, hoc sensu: Si credentes non sunt venturi in iudicium,
 nempe neque discussionis neque approbationis, neque re-
 probationis iudicium, sequitur non omnes homines judi-
 catum iri. Sic consequentia quidem bona est, sed nega-
 tur antecedens: probationem vero esse impertinentem,
 patet ex explicatione dicti citati, hoc enim excludit creden-
 tes non ab omni, sed tantum à reprobationis iudicio. (2)
 Maj. potest intelligi secundum quid, hoc modo: Si, qui
 credunt, non venturi sunt in iudicium reprobationis vel
 condemnationis, sequitur, non omnes homines iudicatum
 iri. Verum quis Majoris hujus apertam falsitatem non a-
 nimadvertit? Ad secundum eodem fere modo poterit re-
 sponderi, nempe per limitationem Majoris propositionis,
 si Ezechiel loco citato rite fuerit explicatus. Etenim hic non
 simpliciter de omnimoda oblivione vult intelligi, sed tan-
 tum secundum quid, de memoria ulciscendi, & sensus est,
 Deum nolle amplius meminisse peccatorum eorum, qui
 poenitentiam agunt, in ira vel ut ulciscatur, aut poenam eo-
 rum amplius requirat. Quod si enim de omnimoda obli-
 vione explicueris, absurdum erit admittendum, scil. hoc,
 cadere in Deum aliquam oblivionem, quod sine maxima
 absurditate, quin peccato, nemo concesserit. Digna
 sunt, quæ huc adscribantur, verba Sancti com. in Ezech. h.
 l. Recordari in omni lingua, & omnium maxime in Ebraica, o-
 pus sonat externum, ortum non ab otiosa atque inerti, sed à vi-
 vida practicaque memoria: unde quispiam recordari dicitur
 pauperis, cum illius subleuat inopiam; & meritorum alicujus,
 cum illa debita mercede compensat; & scelerum aut injuria-
 rum, cum illas ulciscitur. Contra vero, licet aliquis à se, sive
 meritorum sive injuriarum memoriam non deponat, oblitus ta-

men dicitur, cum nullum extat memoria illius monumentum aut argumentum externum, quia quæ iners est & otiosa, non existimatur memoria. Hinc orant sancti, ut memor sit Deus inimicorum, i. e. ut illos puniat. Juxta hanc Scripturæ S. consuetudinem dicit Dominus, non futurum se memorem iniquitatum, quas homo pœnitens operatus est, ea videlicet memoria, qua quis injuriarum recordari solet, ultrice nempe injuriarum aut peccatorum vindice. Hæc Sanctius d. l.

XIX. Quidam vero Pontificii in specie hic ab objecto hujus judicii excipiunt parvulos non baptizatos, eosque qui voluntariam voverunt paupertatem. Verum obstant utrique sententiæ Scripturæ loca nimis manifesta, quæ testantur, omnes homines coram tribunali Christi sistendos esse, de quibus supra: qua ratione igitur excipi possunt, qui vel paupertatem voverunt voluntariam, aut parvuli non baptizati? Dn. quod attinet eos, qui voluntariam voverunt paupertatem, aut credentes sunt, aut non credentes: si illud, non quidem venient in judicium reprobationis & condemnationis, judicium tamen approbationis illis denegari nequit: Si hoc, subeant necesse est judicium condemnationis, Joh. 3. v. 18. Quod parvulos non baptizatos attinet, i. nititur Pontificiorum sententia falsis hypothesebus, quod absolute Baptismus sit necessarius etiam in casibus extraordinariis, quod requirantur merita propria, ut quis particeps fiat regni cœlorum, quod parvuli non baptizati è regno cœlorum excludantur, etiam si per preces parentum piorum & ecclesiæ Deo offerantur. 2. Resurgent sine dubio parvuli non baptizati. E. judicium non declinabunt: in Script. enim connectuntur resurrectio & judicium.

XX. Angelos malos sive diabolos non iri judicatum, putant nonnulli inde probari posse, quia, si judicandi adhuc essent

essent

essent diaboli, liceret inde colligere ipsos hoc tempore a
 pœna sua esse immunes. Quanquam vero quæstionem il-
 lam, sentiantne Diaboli hoc tempore etiam pœnam sensus,
 sicuti & loci præsentis non est, nostram nunc non facimus,
 id tamen ex Scripturis colligere licet, eos pœnam perfe-
 ctam, & quoad complementum ac plenitudinem nondum
 luere, cujus indicium est, quando *1. Petr. 5. v. 8.* circumam-
 bulare dicuntur; ad *Eph. 2. v. 2.* in aëre dominari, item in-
 ter infideles agere, *ibid.* Hoc complementum pœnarum
 ac plenitudinem percipient, quando in die novissimo car-
 ceri infernali ita adjudicabuntur, ut nullus in æternum inde
 sperandus ipsis sit exitus, nunc latet culpa eorum, tunc ve-
 ro in extremo judicio publice manifestabitur culpa eorum
 & pœna. Quod si vero exinde asserere licitum esset, dia-
 bolos non esse in judicium venturos, idem id dicendum es-
 set de impiis hominibus, quorum animæ nunc in inferno
 pœnas luunt, ut tamen in novissimo die sint judicandi, &
 qua corpus atque animam æternis cruciatibus subjiciendi.

XXI. Non autem hoc judicium extendendum est ad
 Angelos bonos creaturasque irracionales. De his enim
 proprie quidem accepto judicii vocabulo dici nequit, futu-
 rum esse, ut veniant in judicium. Scriptura namque nul-
 lam de his facit mentionem, & quando Angelos dicit esse
 judicandos, in specie ad malos angelos sive diabolos appli-
 cat. *Conf. 2. Petr. 2. v. 4.* Locus *2. Petr. 3. v. 7.* qui pro
 judicio rerum irrationalium adduci solet nihil probat. Ibi
 enim non dicitur coelum & terram judicatum iri, sed tan-
 tum reservari in diem judicii & perditionis hominum im-
 piorum, ubi judicium non ad coelum & terram, sed ad im-
 pios homines spectat. Si autem vocabulum judicii impro-
 prie sumas, atque per judicium intelligas iræ & gratiæ divi-

ne testimonium, ut hoc sensu cœlum & terra judicatum iri
statuatur, nihil sententia ista incommodi habere videtur.
Conf. B. Gerh. *L. de extr. jud. c. 4. §. 52.*

XXII. Atque hæc de materiali objecto iudicii extre-
mi, sequitur formale: Hoc autem pro diverso respectu di-
versum est. Objectum formale iudicii extremi respectu
Angelorum iudicandorum est ipsorum lapsus & in malo
perseverantia. In ordine autem ad homines pios objectum
formale iudicii hujus est fides salvifica eaque finalis: in or-
dine vero ad impios incredulitas, quatenus illa ex bonis,
hæc vero ex malis operibus innotescit *2. Cor. 5. v. 10. Rom. 2.
v. 6. Apoc. 20. v. 12.* Huc igitur spectant opera & gesta cor-
poris *2. Cor. 5. v. 10.* Cogitationes *Rom. 2. v. 15.* Verbum
que dvis otiosum *Matth. 12. v. 36.* Speciatim ratio exigetur
à Magistratu Ecclesiæ administrationis officii sui; à Pastore,
ut præfuerit auditoribus *Ezech. 38. v. 8.* à Magistratu civili,
quomodo imperaverit subditis: à Patrefamilias ut rexerit
domum suam, imo quisque de usu bonorum fortunæ, ani-
mi & corporis rationem reddet: atque addunt alii, multi
damnabuntur, non quod male egerint, sed quod bene fa-
cere intermiserint.

XXIII. Hic autem disceptari solet, an etiam in iudi-
cio hoc piorum imperfectiones & peccata sint manifestan-
da? Ad hoc dubium respondet venerandus noster DN. D.
Musæus in Collegio quodam M. S. dubitari quidem solere.
Certum tamen est, addit, ea non productum iri ad ipsorum
confusionem, ut impiorum peccata, cum jam sint remissa.
Non interim improbabile est, ea etiam ipsis tunc ob oculos
versatura, ut suam ipsorummet indigentiam inde agnoscant,
& quicquid gloriæ sibi tribuitur, id omne gratiæ Dei, Chri-
stique Redemptoris sui merito acceptum referant. Quod
ipsum

ipsum videtur velle locus *Matth. 25. v. 37.* Tunc iusti respondebunt dicentes: *Domine, quando te esurientem vidimus, & cibum prabuimus? aut quando sitientem, & prabuimus potum? Quando te vidimus hospitem, & hospitio excepimus? aut nudum, & vestivimus te? &c.*

XXIV. In determinando iudicii extremi objecto formali dissentiunt à nobis Pontificii, qui non secundum fidem & incredulitatem homines iudicandos esse affirmant, sed simpliciter secundum opera. Provocant ad descriptionem processus iudicialis *Matth. 25. v. 34. 35.* maxime particulam urgent causalem, quoniam dicitur: *Venite, possidete regnum: Esurivi enim & dedistis mihi edere &c.* Verum sententia nostra de objecto formali iudicii, & prima ratione sub qua aliis vita aeterna, aliis opprobrium aeternum adjudicabitur, satis clara est ex *Job. 3. v. 16. 18.* & aliis locis. Quod attinet descriptionem processus iudicialis *Matth. 25.* adducuntur quidem ibi opera & quidem piorum, ut testimonia fidei; impiorum vero, quatenus merentur aeternam damnationem, ut tamen immediata causa damnationis sit incredulitas, & fides in Christum sit ac maneat ratio, cuius intuitu pii vita aeterna adjudicabitur. Quod urgent particulam causalem, id nihil probat, & respondit ad hoc *B. Glass. l. 3. Phil. S. tr. 7. can. 17.*

XXV. Ratio formalis extremi iudicii potissimum petitur a processu. Hic autem duobus potissimum absolvi-
tur actibus, Discussionis & Retributionis iudicio. Ad iudicium discussionis spectat apertio librorum *Apoc. 20. v. 12.* libri scilicet Vitae, quo in rubro quasi sanguine pii & electi notati sunt: libri omniscientiae divinae è quo omnium hominum opera manifestabuntur: libri S. Scripturae, qui liber est norma ad quam iudicandi sumus *Job. 12. v. 48.* libri
testia

testimoniorum seu testificationis pauperum & denique libri conscientiae, quae mille instar erit testium. Hosce discussionis actus excipient alii, qui sunt iudicii retributionis. Huc spectat causae cognitae decisio ac definitivae sententiae promulgatio, Piis quidem, *Venite benedicti Patris mei possidete regnum, quod paratum est vobis a constitutione mundi Matth. 25. v. 34.* Impiis vero: *Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus, Matth. 25. v. 41.* Denique huc spectat promulgatae sententiae executio *Matth. 13. v. 49. Matth. 25. v. 46.*

XXVI. Hi sunt potiores actus quibus extremi iudicii processus erit absolvendus. Quæris igitur anne sic hoc iudicium aliquam temporis moram sit habiturum. Non per aliquot modo, sed per multos dies, quin annos distrahendum esse hoc iudicium absurde quidam statuerunt. August. de Civit. Dei lib. 20. cap. 1. an per aliquot dies protrahendum sit in medio relinquit. Verum enim vero sine causa videtur quæri, num per dies protrahendum sit hoc iudicium, multo magis per annos. Toties enim Scriptura Sacra dicit ultimo die peractum iri hoc iudicium. Quærent igitur dies, ubi dies amplius non reperietur, quærent dies ubi omnis distinctio dierum desit. Interim aliquam moram habiturum esse, negari minime poterit, cum discretio piorum ac impiorum, item sententiae definitivae prolatio ac executio in oculi ictu peragi posse non videatur. Quanta autem hæc mora futura sit, non potest definiri, sed Scriptura tacente & nobis hic tacendum est.

XXVII. Si igitur non per dies protrahetur hoc iudicium, quæritur num omnes homines iudex iudicaturus sit voce externa & sensibili, an vero interna tantum, & quemlibet in sua conscientia? Sunt qui negativam sententiam
defen-

defendunt quam sequentibus probare volunt (1) quia cap. 25. Matth. quo in processu hujus iudicii describitur, est parabolicum. Parabolæ autem quoad literam neque intelligendæ neque explicandæ sunt, adeoque nec ea quoad literam, quæ inibi de voce externa habentur, accipienda erunt. (2) quia cogitationes hominum se invicem accusaturæ & defensuræ leguntur *Rom. 2. v. 15. 16.* non igitur opus esse videtur voce externa, (3) quia *Apoc. 20. v. 12.* libri dicuntur aperiri, per quos plerique interpretum singulorum hominum conscientias intelligunt. Adeoque iudicium hoc voce interna videtur peractum iri. Verum B. Joh. Gerharo nostro cum aliis vero similior videtur affirmativa. Quamquam enim statuit vel maxime non omnia illis verbis, quæ in processu illo iudiciali habentur, voce externa sint peragenda, quædam tamen à iudice prolaturum iri verbis ab omnibus audiendis, quibus justos ad præmia vocet, injustos vero inferno adjudicet, autumat. Hoc autem inde probari posse putat, quia iudex hic non solum ut Deus, sed etiam ut homo iudicabit. Sicut ergo erit visibilis & conspicuus omnibus, ita quoque sententiam voce sensibili prolaturum esse probabile putat. Secundo quia iudicandi fistentur coram tribunali Christi non subiectione interiori tantum, sed situ etiam corporali exteriori. *Esa. 45. v. 23. Phil. 2. v. 9. 10.* Ergo etiam non solum interiori in conscientia, sed etiam exteriori in certa verborum forma sententiam audituri videntur. Tertio, quia promulgatio hæc exterior definitivæ sententiæ ad majus gaudium bonorum, & majorem dolorem reproborum faciet, adeoque non frustraneam futuram esse existimat. Unde colligitur, caput 25. Matth. imprimis quoad posteriorem partem, non per omnia parabolice esse explicandum. Reliqua autem pro-

D

nega.

negativa sententia adducta argumenta nil aliud probant, quam non omnia voce externa examinatum iri, quod facile largitur. Interim pro indubia sententiam suam, quæ est de præsentis quæstione, non accipi, sed in hac & similibus observari vult illud D. Augustini *lib. 20. de Civitate Dei cap. 30.* Quo modo atque ordine iudicium illud sit futurum, magis tunc docebit rerum experientia, quam nunc valet ad perfectum consequi hominum intelligentia.

XXVIII. Finis extremi iudicii duplicis est generis, principalis & minus principalis. Principalis est Dei & iudicis visibilis, Salvatoris nostri Jesu Christi gloria 2. *Thess. 1. v. 10. Venit Deus glorificari in sanctis suis & admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt in die illo.* Hic enim elucebit gloria Dei, cum ostendet suam veritatem in servandis promissis & comminationibus, in servandis iis quæ per Prophetas & Apostolos de extremo hoc iudicio dixerat. Hic elucebit gloria Dei, cum ostendet suam justitiam, reddendo impiis prout meruerunt. Hic elucebit gloria Dei, cum ostendet gratiam ac benignitatem erga pios, quos ex mera gratia in æterna gaudia suscipiet. Hic in specie Christi gloria apparebit, qui manifestabit suam divinam Majestatem, manifestabit immensam suam sapientiam ac justitiam in promulganda sententia definitiva, manifestabit summam potentiam in latæ sententiæ promptissima executione. Hic Christi gloria, qui à piis ad dexteram collocatis glorificabitur, glorificabitur nunc, glorificabitur in æternum. Minus vero principalis finis concernit cum pios tum impios. Respectu piorum est, ut per Christum Redemptorem partorum bonorum & in Evangelio propositorum participes reddantur, à malo liberentur & perfecto gaudio perfruantur *Rom 8. v. 23. Luc. 21. v. 28.* Respectu vero impiorum, ut de-
bitas

bitas peccatorum pœnas luant atq; nunc experiantur, non fuisse de nihilo, quæ ex verbo divino audiverunt, neq; fallaces comminationes quibus sæpius à peccato fuerunt deterriti *Matth. 25, 41, 2. Tb. I, 8. 9.*

XXIX. Adjuncta extremi judicii varii sunt generis. Alia enim sunt antecedentia, alia concomitantia, consequentia alia. Adjuncta antecedentia extremi judicii sunt res quædam, quæ quidem ad ipsum judicium in se non spectant, ipsum tamen sunt præcessuræ, & de eo testantur, qualia sunt signa adventum Christi demonstrantia. Hæc autem sunt duum generum, Communia sive generalia & propria sive specialia. Communia sunt, quæ in genere diem novissimum denunciant, ut sunt multiplicatio hæresium *Matth. 24. v. 24.* bella & gentium excidia, terræ motus, aquarum inundationes, Ecclipses siderum, rara in terris fides *Luc. 18. v. 8.* supina hominum securitas, maxima piorum persecutio. Propria dicuntur, quæ judicii diem proxime adesse significant. Cujus generis esse dicuntur: Revelatio Anti-Christi *2. Tbess. 2. v. 3.* Conversio Judæorum *Rom. 11. v. 25.* Notabilis Turcarum clades *Apoc. 20. v. 8.* At vero fatendum est signa hæc in quo consistant, & qua ratione ex sacris literis intelligenda veniant, ne inter Nostrates quidem convenire, atque materiam hanc ampliolem requirere enodationem, quam præsens tractatio admittat. Nobis igitur ea hæc vice vel enumerasse saltem suffecerit.

XXX. Concomitantia judicii sunt ejusmodi adjuncta, quæ cum ipso judicio cohærent. Ex horum numero primo est *Tempus*, quo judicium peragendum. Hoc certum est eo die institutum iri, quo resurgent mortui. At vero de eo quæritur, quisnam futurus sit iste dies, quo resurrecturi sunt mortui? Sunt quidam eo progressi ut non annum aut memsem solum, verum etiam diem hic determinare fuerint ausi, quorum examinare sententias præsentis instituti ratio non permittit. Id sane S. Scriptura nos docet, voluisse Deum hunc diem latere, ut observentur omnes dies *Matth. 24. v. 36.* De die vero deque hora illa nemo novit, neque Angeli in cælis, sed solus Pater. *Conf. Marc. 13. v. 32.* Impium ergo est scrutari id, quod Deus nos latere voluit. *Act. 1. v. 7.* Non est vestrum nosse tempora & temporum articulos, quos Pater suæ potentia reservavit.

vit. Sufficiat igitur certos nos esse de iudicii certitudine, etiamsi determinatum diem ignoremus.

XXXI. Secundo huc spectat *locus*, in quo iudicium instiguetur. Vix vero certi quid hic determinari poterit, cum Scriptura sileat. Sunt, qui putant, locum hunc fore montem olivarum & vallem, quæ inter montem hunc & Hierosolymam media est, & quidem ea de causa, quia ex hoc loco Christus in cælos adscendit. Verum consequentia hæc plane vacillat, adeoque ipsa sententia, quæ ei superstructa fuit. Sunt, qui nominant, vallem Josaphat, quod ex *Joel, cap. 3, v. 2.* probare volunt, ubi dicit Dominus, se congregaturum omnes gentes & ducturum eos in vallem Josaphat, ubi iudicaturus sit eos. Intelligunt autem hi per vallem Josaphat, illam ipsam vallem inter montem olivarum & urbem Hierosolymam. Sed quomodo vallis hæc tot hominum myriadibus capiendis sufficiet? Locum Joelis, quod attinet, sciendum ibi non certum & determinatum, sed quemvis iudicii locum significari quod ex verbis patet. Verbum enim Josaphat compositum est ex *DEUS* *—* *—* quod significat DEUS iudicavit. Mentio igitur hoc loco sit loci iudicii in communi, nulla facta determinatione ad certum quempiam, qui quasi digito possit monstrari. Alii autem in ea sunt sententia CHRISTUM venientem ad iudicium in nubibus substitutum, ac versus Palæstinam ac Orientem iudicaturum. At vero fundamentum, quo nititur hæc sententia, est infirmum. Ut igitur dictum, ex Scriptura nil certi probari poterit.

XXXII. Consequentia iudicii extremi sunt ejusmodi adjuncta, quæ iudicium peractum excipient. Talia sunt piorum in patriam cœlestem & æterna gaudia ingressus, impiorum in ignem inextingvibilem, ubi vermis eorum non morietur, detrusio ac deturbatio, hujus universi & eorum, quæ in eo sunt conflagratio ac consummatio. Sed hæc alio spectant, nos itaque præsentis Disputationi de Extremo Iudicio finem imponimus. Faxit DEUS T. O. M. ut, quæ dicta sunt, non audiantur modo, sed in ipsius divini nominis gloriam vergant nostrumque omnium emolumentum! Hic igitur esto Terminus.

SOLI DEO GLORIA.

DE VICTO.

Coll. d. r. A. 146, 6